1985
ژىل
ماي
№9 (203)
باھاسى
2 تىيىن

ياشىسۇن ئازاتلىق، دوستلۇق ۋەتىنى
تەڭلىككە يول ئاچقان سوۋېتلەر ئېلى!

بىزنىڭ ۋەتەن

چەت ئەللەردىكى ۋەتەنداشلار
بىلەن مەدەنىي ئالاقە باغلاش
قازاق «ۋەتەن» جەمىيىتىنىڭ
گېزىتى

ئۇلۇق ۋەتەن ئۇرۇشىدا سوۋېت خەلقىنىڭ قازانغان غەلبىسىگە 40 ژىل

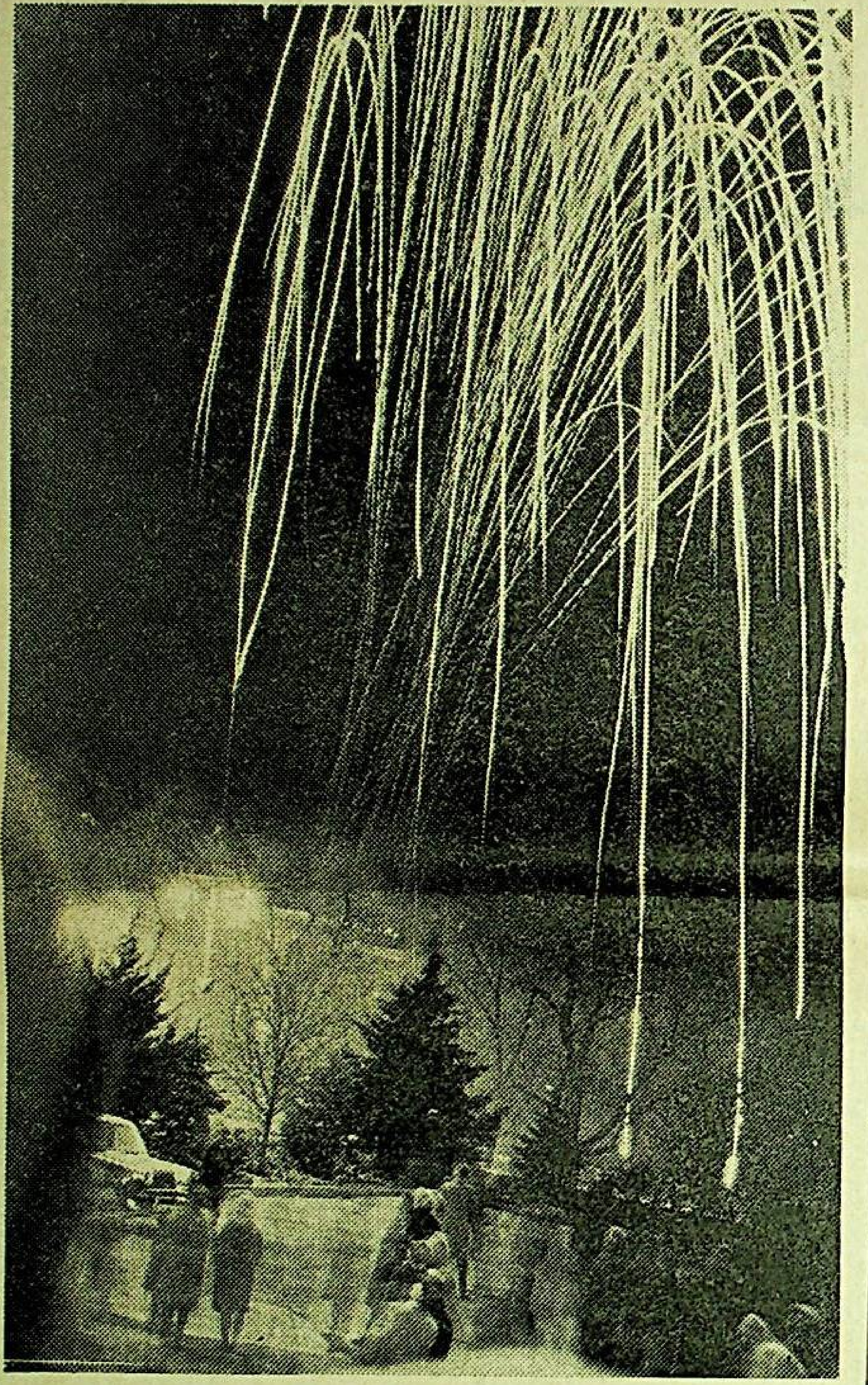

غەلىبە ساليۇتى.

قويۇشلىق باھاردا كۆپ مىللەتلىك بىزنىڭ ئۇلۇق دىيارىمىزنىڭ ھەممە خەلقلىرى ئۆزىنىڭ ئەزىز ۋەتىنىگە بولغان چەكسىز مۇھەببەت تۇيغۇلىرى، مەغرۇرلۇق ۋە ھاياجانلىق ھىسسىياتلىرى ئىچرە ئەڭ قەدىرلىك، ئەڭ قىممەتلىك سەنە — بۈيۈك غالىبىيەتنىڭ 40 ژىللىقىنى تەنتەنىلىك، شادۇ-خورام بەيرەملىدى. فاشىزمنىڭ ئەشەددىي ياۋۇزى، قارا كۈچلىرىنى تار-مار كەلتۈرۈپ، جاھانغا تىنچلىق ئېلىپ كەلگەن بۇ تارىخىي غەلىبىمىزنى بىز بـ ئىدىيالىرى تىنچلىق ئىدىيالىرى بولۇپ، ئۇلار پلانېتىمىزدىكى بارلىق ۋىجدانلىق كىشىلەرگە قىممەت ھەم ئەزىزدۇر.

تىنچلىق يولىدىكى مۇقەددەس كۈرەشكە دەۋەت قىلغان مەزكۇر مۇراجىئەتتە بىزنىڭ ئۇلۇق غالىبىيىتىمىزنىڭ دۇنياۋىي-تارىخىي ئەھمىيىتى، فاشىزمنى ۋە تەجاۋۇزنى تار-مار قىلىشتا سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ ھەل قىلغۇچى رول ئوينىغانلىقى ۋە بۈگۈنكى كۈندە يېڭى ئۇرۇش خەۋپىغا، يادرولۇق قىرغىنچىلىق خەۋپىغا مەخسەت-سەۋەپنىڭ بولۇشى مۇمكىن ئەمەس. مۇزاكىرە، سوھبەت ياردىمىدە بىر تەرەپلىك قىلىپ بولمايدىغان خەلىق ئارا مەسىلىلەرنىڭ موجۇت بولۇشى مۇمكىن ئەمەس.

سوۋېت ئىتتىپاقى خەلقلىرىنى ۋە دۆلەتلىرىنى، ئۇلارنىڭ پارلامېنتلىرى بىلەن ھۆكۈمەتلىرىنى كوسموستا، شۇنداقلا يەر ئۈستىدە كۆپلەپ قوراللىنىشنىڭ ئالدىنى ئېلىش ئۈچۈن، يادرو قوراللىرىنى چەكلەش، قىسقارتىش، ئاندىن يادرو قوراللىرىنى تۈگەل يوقىتىۋېتىش ئۈچۈن مۇمكىن قەدەر چارىلارنىڭ ھەممىسىنى كۆرۈشكە دەۋەت قىلىدۇ.

ئۇلۇق غالىبىيەتنىڭ 40 ژىللىقىنى بەيرەملەنگەن ژىلدا سوۋېت ئىتتىپاقى بىرىنچى بولۇپ يادرو قوراللىرىنى قوللانماسلىق خۇسۇسىدا بىر تەرەپلىمە ھالدا ئۆزىگە ئالغان مەجبۇرىيەتنى ئەستىقلەيدۇ ۋە باشقىمۇ يادرو قوراللىغا ئىگە دۆلەتلەرنى ئەينە شۇنداق مەجبۇرىيەتلەر ئېلىشقا چاقىرىدۇ.

فاشىزمغا قارشى ئۇرۇشقا قاتناشقان، شۇنداقلا ئۇرۇش تامام بولغاندىن كېيىنكى دەۋردە تۇغۇلغان كىشىلەرنىڭ مۇقەددەس ۋەزىپىسى، ئىنسانلارنىڭ ھايات كەچۈرۈش ھوقۇقىنى ھىمايە قىلىشتىن ئىبارەتتۇر.

بۈيۈك غالىبىيەتنىڭ 40 ژىللىقى خەلقلەر بىلەن دۆلەتلەرنىڭ خەلىق ئارا ۋەزىيەتنى ساغلاملاشتۇرۇش، تىنچلىقنى مۇستەھكەملەش يولىدىكى ئومۇمىي يۈزلۈك غەيرىتىگە يېڭى قۇدرەتلىك سۈرئەت بېرىدىغان بولسۇن.

بىزنىڭ يۈكسەك ئىدىيالىمىز

لەن بىللە پۈتكۈل سوتسىيالىستىك ئالەمدىكى قېرىنداشلىرىمىز، بارلىق تەرەققىپەرۋەر ئىنسانىيەت كەڭ تۈردە نىشانلاپ ئۆتتى.

40 ژىلدىن بۇيان بىز تىنچلىق شارائىتىدا ھايات كەچۈرۈپ، تىنچلىق يولىدىكى ئەمگىكىمىزنىڭ ئازۇ-نېمەتلىرىنى، ساھاۋىتىنى، ھالاۋىتىنى كۆرۈپ كەلمەكتىمىز. تىنچلىق — بىز بەرگەن سانسىز قۇربانلار بەدىلىگە كەلگەن بۈيۈك بەختتۇر.

مانا شۇڭلاشقا ئىككىنچى جاھان ئۇرۇشىنىڭ تاماملىنىش مۇناسىۋىتى بىلەن كپسس مەركىزىي كومىتېتى، سسسر ئالىي سوۋېتى ۋە سسسر مىنىسترلار سوۋېتىنىڭ بارلىق دۆلەتلەر خەلقلىرىگە، پارلامېنتلىرىغا ۋە ھۆكۈمەتلىرىگە يوللىغان مۇراجىئىتىگە جاھان خەلقلىرى ئىنتايىن زور ئېتىۋار بەرمەكتە. بۇ تەبىئىيدۇر، چۈنكى غالىبىيىتىمىز قارشى، تەجاۋۇزغا قارشى قەتئىي كۈرەش قىلىش زۆرۈرلىگى ئالاھىدە تەكىتلىنىدۇ. بۇ ھەممىنىڭ ئورتاق ئىشى ۋە ئورتاق مەنپەئىتىدۇر.

يەر — جاھان — بارلىق خەلقلەرنىڭ، پۈتكۈل ئىنسانىيەتنىڭ ئورتاق دەرگاھىدۇر. سوۋېت خەلقىگە باشقىلارنىڭ يەرلىرى كېرەك ئەمەس. شۇنداقلا بىز باشقىلارغا ئۆزىمىزنىڭ ھايات تەرزىمىزنى تاڭمايمىز. سوۋېت ئىتتىپاقى ھېچ قاچان ھېچكىمگە ھۇجۇم قىلمىغان. بىزنىڭ يۈكسەك ئىدىيالىمىز — ئومۇمىي يۈزلۈك قوراللىسىزلىنىش ۋە مۇستەھكەم تىنچلىقتۇر. شۇڭا تىنچلىقنى ھىمايە قىلىش سوۋېت دۆلىتىنىڭ ئالىي مەخسىتى بولغان ۋە شۇنداق بولۇپ قالىۋېرىدۇ.

بىز ئىشىنىمىزكى، ئۇرۇشنىڭ بولۇشى مۇقەررەر ھادىسە ئەمەستۇر. يادرولۇق ئۇرۇشنى باشلاشنى ئاساسلايدىغان ھېچ بىر

سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ قەھرىمانى قۇدايبېرگېن سۇراغانوۋ مەكتەپ بالىلىرى ئارىسىدا.

رۇقىيە خانىم

ژۇرەك ئالقىشى

ئەي، ئەزىز بەختىيار سوۋېت خەلقلىرى،
يايرىغان تىنچلىقنىڭ كەڭ قۇچىغىدا.
ئاق نىيەت ئىنسانلارنىڭ پاك قەلبلىرى،
سالام يوللار ئالقىشلاپ شاتلىق زوقىدا.

ئەي، ئالماس بىلەكلىك باتۇر ئىشچىلار،
ئوتكۇر ژۇرەكلىك مەردانە دېھقان.
مۇبارەك ئەڭ ئۇلۇق غالىبىيەت كۈنى
ۋەتەننىڭ قورغىنى، شانلىق قەھرىمان.

سىلەرگە مەڭگۈلۈك شوھرەت يار بولغاي،
ئۇرۇشنىڭ ئوتىنى ئۆچەرگەن جانلار.
گىتلېر فاشىزمنى تىقىپ گورىغا،
يېڭىشنىڭ گەشتىنى سۈرگەن ئىنسانلار.

ئەسسالام، دۇنيانىڭ تۈۋرۈگى بولغان،
سوۋېتلەر ۋەتىنى-داڭقى ئەڭ يۈكسەك.
باراۋەر ئەركىن ھەم ھوقۇقى، ئىناق،
دوست، دىلكەش رۇس، قازاق، ئۇيغۇر
ھەم ئۆزبەك.

ۋەتەننىڭ گۈلىستان قوينىدا يايراپ،
كۈلسەڭلار، ئۈمۈتتە بىز كوز تىكىمىز.
خاتىرجەم ھايات ۋە تىلەپ ياخشىلىق،
سىلەردىن ھەر ئىشتا ئۈلگە كۈتىمىز.

ئاۋغانىستان.

بىز يېۋروپاغا ئازاتلىق ئېلىپ كەلدۇق

مەن ئۇرۇشقا باشتىن-ئاياق قاتناشقان ئادەممەن. پولشا، رۇمىنىيە زېمىنلىرىدىن دۈشمەننى قوغلاپ چىقىپ، بېرلىندىن قايتتىم. مانا شۇندىن بۇيان قىرىق يىل ۋاقىت ئۆتتى.

ئاسمىنىمىزنى يادرولۇق ئۇرۇشنىڭ بۇلۇتلىرى قاپلاپ تۇرغان بۇ كۈنلەردە ئۆتكەن ئۇرۇشنىڭ ئاپەتلىرى ھەققىدە بۈگۈنكى ياش ئەۋلادقا سۆزلەپ بېرىش زۆرۈر بولسا كېرەك. بۇ خۇسۇستىكى ھېكايىلەر ھاياتنى قەدىرلەشكە، ئۇرۇشنىڭ ئالدىنى ئېلىش يولىدىكى كۈرەشكە دەۋەت قىلىدىغان ئالىيجاناپ ئىش بولار ئىدى.

مەن 1942- يىلى جىق ئەرىزلەر يېزىپ ئۆزۈم ئەسكەرلىككە ئېلىنىپ ھەربىي تەييارلىقتىن ئۆتكەندىن كېيىن دەسلەپ 2- تانك ئارمىيەسىنىڭ 57- بىرىگادىسىدا، كېيىن 8- ئارمىيەنىڭ 35- دىۋىزىيەسى 102 پولكىدا پۇلېميوتچىلار روتىسىنىڭ كوماندىرى بولدۇم. نەچچە-نەچچە قېتىم جەڭلەرگە قاتناشتىم. بىزنىڭ روتا قانلىق ئۇرۇشلار بىلەن پولشا زېمىنىغا كىرگەن ھەربىي بۆلۈملەر قاتارىدا بولدى.

گىتلېرچىلارنىڭ كومپەيكومىنى چىقىرىپ، دۇنيادا ئەبەدىي تېنچلىق ئورنىتىشنى، يېۋروپا خەلقلىرىنى فاشىزم ئاسارىتىدىن قۇتۇلدۇرۇشنى مەخسەت قىلغان سوۋېت ئارمىيەسى غەرىپكە قاراپ غەلىبە بىلەن ئىلگىرىلىدى. بىز پولشا يېرىدە فاشىستلارنىڭ ۋەھشىلىكىنى، خاراپ بولغان شەھەرلەرنى، يېزىلارنى كۆردۇق. ئاچ-زېرىلىقتىن قۇرۇق ئۇستىخان بولۇپ قالغان ئادەملەر سىماسى بۈگۈنگە قەدەر كۆز ئالدىمدىن كەتمەيدۇ.

سوۋېت ھەربىي دوختۇرلىرى ئۇلارغا دەرھال ياردەم كۆرسەتتى. بىزنىڭ سولداتلار ئۆز غىزا-[illegible]ماتلىرىدىن بۆلۈپ بېرىشتى. ئۇلارنى جايىغا يەتكۈزۈش ئۈچۈن ئاۋتوماشىنىلار بۆلۈندى. ئۇمۇمەن بىز قايسى خەلقنىڭ بولمىسۇن تېنچلىق ھاياتىنى، تىرىكچىلىكىنى تىكلەپ بېرىشكە مۇمكىن قەدەر ياردەمنىڭ ھەممىسىنى ئايىمىدۇق.

مەن ۋارشاۋانى ئازات قىلىش ئۈچۈن بولغان جەڭدە يارىدار بولدۇم. قانسىراپ كەتكەنلىكتىن ئۇزاق يېتىپ داۋالىنىشقا توغرا كەلدى. داۋالىنىپ چىقىپ يەنە مەيدانغا ئاتلاندىم. گېرمانىيەنىڭ كۈستىرىن دېگەن شەھىرىدە ئېغىر يارىدار بولدۇم، 20 سوتكا ھوشسىز ياتتىم. ماڭا 14 قېتىم ئوپېراتسىيە قىلىندى. ماھىر جەرراھلىرىمىز ھاياتىمنى ساقلاپ قالدى.

نەدىكەن، نەدە مېنىڭ ئەزىزىم!

قازاقىستانلىقلارنىڭ ئۇلۇغ ۋەتەن ئۇرۇشى دەۋرىدىكى جاسارىتى ھەققىدە گەپ قىلغاندا ئاتاقلىق 28 باتۇر ھەققىدە ئېغىز ئاچماسلىق، سۆھبىتىمىزنىڭ تولۇق بولماي قېلىشى مۇمكىن. 28 باتۇرنىڭ جاسارىتىدىن ۋەتەنداشلىرىمىزنىڭمۇ ۋاقىپ بولغىنىنى ماقۇل كۆردۇق. بىز تۆۋەندە بەلگۈلۈك قازاق يازغۇچىسى ئەزىلخان نۇرشايىقوۋنىڭ «ھەقىقەت ۋە رىۋايەت» ناملىق كىتابىدىن ئۈزۈندە ئېلان قىلدۇق.

* * *

باۋرجان. نويابىرنىڭ ئاخىرلىرى ئىدى. موسكۋا ئۈچۈن ئېغىر جەڭلەر ئېلىپ بېرىلىۋاتقان كۈنلەرنىڭ بىرىدە «كراسنايا زۋېزدا» گېزىتىدە «28 باتۇرنىڭ ۋەسىيىتى» ناملىق باش ماقالە چىقتى. ئۇنىڭدا، بىر نەچچە كۈن ئىلگىرى موسكۋا يېنىدا دۈشمەننىڭ ئەللىكتىن ئارتۇق تانكى

يىگىرمە سەككىز باتۇر ھەققىدە

پانفىلوۋ دىۋىزىيەسىنىڭ يىگىرمە سەككىز جەڭچىسى ئورۇنلاشقان ئىستىھكامغا تۇيۇقسىز ھۇجۇم قىلغانلىقى، سوۋېت جەڭچىلىرىنىڭ ئەللىك يىرتقۇچقا قورقۇمسىزلىق بىلەن قارشى چىقىپ، شىرلاردەك تۇتۇشۇپ، ئۇلارنىڭ ئون سەككىزىنى پاچاقلاپ، ئۆزلىرىنىڭ ۋەتەن ئۈچۈن مەردانىلارچە قۇربان بولغانلىقى ئېيتىلغان ئىدى. شۇ كۈننىڭ ئەتىسى «كراسنايا زۋېزدا» گېزىتىنىڭ تەھرىراتىغا ئومۇمىي ئىتتىپاق ئاقساقىلى مىخائىل ئىۋانوۋىچ كالىنىن تېلېفون قىلدى.

-بىزنىڭ ئادەملەرنىڭ ئوققا ئۇچقىنى جانغا پاتىدىغان ئېغىر بىر ئىش،-دېدى ئۇ. يىگىرمە سەككىز باتۇرنىڭ قەھرىمانلىقىغا ئاپىرىن ئوقۇپ، ئىككىنچى تەرەپتىن ھالاكەتكە ئۇچۇراپ-بىراق ئۇرۇش ھەقىقىتى دېگەن ئېغىر گەپ، ئۇ ھەقىقەتنى ئېيتماسلىق ئۇنىڭدىنمۇ ئېغىر. نېمە چارە، لېنىن ئېيتقاندەك، ئۇرۇشقاندىن كېيىن ھەقىقىي مانىسىدا ئۇرۇشۇش كېرەك. سىلەرنىڭ باتۇرلارنى مەدھىيىلەپ ماقالە بەرگىنىڭلار ياخشى بولغان.

...قىرىق بىرىنچى يىلى دېكابىرنىڭ بېشىدا، قەھرىتان سوغدا كرىۋىتسكىي موسكۋا يېنىدا دۈشمەن بىلەن جەڭ قىلىۋاتقان دىۋىزىيەنى ئىزدەپ، ئالدىنقى سەپكە ئاتلانغان ئىدى...

ھەربىي ژۇرنالىست دۇبوسېكوۋنى 16- نويابىر كۈنى قايسى بۆلۈمنىڭ قوغدىغانلىقىنى سۈرۈشتۈرۈشكە باشلىدى. ئۇلارنىڭ كاپروۋ پولكىنىڭ ئادەملىرى ئىكەنلىكى ئېنىقلاندى. كاپروۋ ئۇ كۈنى دۇبوسېكوۋو رازىيېزىنى كاپىتان گۇندىلوۋىچ باشقۇرغان تۆرتىنچى روتا قوغدىغانلىقىنى ئېيتتى. مۇخبىر ئۇ يەردىن گۇندىلوۋىچقا كەلدى.

-16- نويابىر كۈنى دۇبوسېكوۋو رازىيېزىنى سىزنىڭ روتاڭىز قوغدىغانلىقى راستمۇ؟

-راس، روتانىڭ سىياسىي رەھبىرى باشقۇرغان 28 ئادەم قوغدىدى. بىراق ئۇلارنىڭ ھەممىسى ھالاك بولدى.

-سىياسىي رەھبەر دىيېۋنى بىلەمسىز؟

-بىلىمەن. ئۇ مېنىڭ روتامنىڭ سىياسىي رەھبىرى كلوچكوۋ... ئېنىقراق ئېيتقاندا، ئۇنىڭ ئىككىنچى فامىلىيەسى.

-قانداقچە؟

-ئەسلى كلوچكوۋ ئېسىل ئادەم ئىدى. ئۇ ئۆز جەڭچىلىرى بىلەن دۇبوسېكوۋو يېنىدا 50 تانكىنى ئۆتكەزمىدى. خەيرىيەت، ئۆلۈپ كەتتى. ئىنتايىن ئىتتىك يىگىت ئىدى. تىنىم تاپمايدىغانلىقىغا قاراپ روتادىكى بىر ئۇكرائىن جەڭچى: «بىزنىڭ سىياسىي رەھبەر دىيېۋ- تىنىمسىز ئادەم» دەپ پەخىرلىنەتتى. شۇنىڭدىن بېرى ئۇنىڭ نامى دىيېۋ ئاتىلىپ كەتكەن ئىدى.

ئۇنىڭدىن كېيىن مۇخبىر دۇبوسېكوۋو رازىيېزىگە يېقىن جايدا تۇرۇشلۇق كىشىلەر بىلەن سۆھبەتلەشتى. گوسپىتالغا بېرىپ، يارىدار پانفىلوۋچىلار بىلەنمۇ ئۇچرىشىپ 28 باتۇرنىڭ بىرى، ئۆلۈم ھالىتىدە ياتقان ئىۋان موئىسېيېۋىچ ناتاروۋ بىلەن سۆزلەشەلىدى. شۇنىڭدىن كېيىن موسكۋاغا قايتىپ كېلىپ «كراسنايا زۋېزدا»نىڭ 1942- يىل 22- يانۋاردىكى سانىغا «28 مەردانە» ماۋزۇلۇق ئوچېركىنى ئېلان قىلدى. ئۇنىڭدا ئۇلارنىڭ ئىسىملىرى تولۇق ئاتىلىپ، مەرتلەرنىڭ قايسى شارائىتتا قۇربان بولغانلىقى تەپسىلىي بايان قىلىنغان ئىدى.

س س س ر ئالىي سوۋېتى رىياسەتچىلىكىنىڭ پەرمانى بويىچە داڭلىق 28 پانفىلوۋچىغا ھالاكىتىدىن كېيىن سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ قەھرىمانى ئۇنۋانى بېرىلگەن ئىدى.

مۇئەللىپ. راس ئېيتىسىز. ئۇلۇغ ۋەتەن ئۇرۇشى باتۇرلىرى ئىچىدە 28 مەردانىنىڭ نامى ئاسماندىكى يورۇق يۇلتۇز كەبى چاقناپ ئىنسانىيەت تارىخىدا مەڭگۈگە قالدى.

باۋرجان. شۇ باتۇرلارنىڭ يىگىرمە ئىككىسى قازاقىستانلىق بولۇپ، تۆرتى- نارسۇتباي ئېسبولاتوۋ، مۇستافا سېگىرۋوۋ، ئاسقار قوجابېرگېنوۋ، ئېلىكباي قوسايېۋلار قازاق بولۇپ، خەلقىمىزدىن چىققان دەسلەپكى سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ قەھرىمانلىرى! مېنىڭ بىز كرىۋىتسكىيگە ئالاھىدە قەرزدارمىز دېگىنىمنىڭ سەۋەبىمۇ شۇ، ئەزىزىم.

تەكرار-تەكرار ئېيتىمەنكى، پانفىلوۋنى، ئۇنىڭ دىۋىزىيەسىدىن چىققان 28 باتۇرنى ۋە باشقا پانفىلوۋچىلارنىڭ ئىسىملىرىنى ئەبەدىيلەشتۈرۈپ، ھازىرقى ھايات ئادەملەر قاتارىدا قالدۇرغان ئىككى رۇس يازغۇچىسى بار. ئۇلار ئالېكساندر بېك بىلەن ئالېكساندر كرىۋىتسكىي.

مۇئەللىپ. چۈشىنىشلىك. بىر سۆز بىلەن ئېيتقاندا، «ۋولوكولامسك تاش يولى» موسكۋا يېنىدا باشلانغان بىزنىڭ ئۇلۇغ غەلىبىمىزنىڭمۇ، سوۋېت خەلقىنىڭ مۇستەھكەم دوستلۇقىنىڭمۇ ۋە سىزنىڭ نامىڭىز ئارقىلىق قازاق خەلقىنىڭ باتۇرلۇق داڭقىنىڭ ئالەمگە تارقىلىشىنىڭمۇ داغدام يولى بولدىغۇ، باۋكې.

باۋرجان. مەن ئېيتتىمغۇ ئۇ كىتابنىڭ مۇئەللىپىگە مېنىڭ مىللىتىممۇ، ئەۋلادىممۇ قەرزدار.

ئۇيغۇر ئەمگەكچىلىرىنىڭ ئۈلۈشى

(يازغۇچى مەشۇر روزىيېۋنىڭ «ياتمىۋاشتىن تۇغۇلغان ئۇيغۇر خەلقى» كىتابىدىن پارچە)

پارتىيە ۋە ھۆكۈمەت 1941- يىلى سوۋېت خەلقىنى فاشىست تەجاۋۇزچىلىرىغا قاقشاتقۇچ زەربە بېرىش ئۈچۈن ئۇلۇغ ۋەتەن ئۇرۇشىغا چاقىرغاندا، باشقا خەلقلەر جۈملىسىدىن سوۋېت ئۇيغۇرلىرىمۇ فاشىزمغا نەپرەت، غەزەپ، سوۋېت ۋەتىنىگە مۇھەببەت تۇيغۇسى ئىچىدە ئۇلۇغ مۇقەددەس جەڭگە ئاتلاندى.

ئورغۇنلىغان كىشىلەر مەيداندا باتۇرلۇق كۆرسىتىپ، خەلق تەرىپىدىن مەڭگۈلۈك شۆھرەتكە ئىگە بولۇپ، ئۇلۇغ ۋەتەن ئۇرۇشىنىڭ تارىخىي سەھىپىلىرىدىن شانلىق ئورۇن ئالدى. ئۇلارنى ۋەتەن، خەلق، ئەۋلادلار ئەبەدىي ئۇنتۇمايدۇ. ۋەتەن ئۇرۇشىدا قەھرىمانلارچە جەڭ قىلغان ئۇيغۇر جەڭچىلىرى ناھايىتى ئورغۇن، ئۇلارنىڭ ھەممىسىنىڭ ناملىرىنى بۇ يەردە ئاتاپ چىقىش مۇمكىن ئەمەس. بىز ئۇلارنىڭ بىر قانچىلىرىنىڭ ناملىرىنى، جەڭگىۋارلىق جاسارەتلىرىنى ئاتاپ ئۆتمەكچىمىز.

لۇقمان ئىسھاقوۋ جەڭ مەيدانىدا سىياسىي رەھبەرلىك خىزمىتىنى ئۈلگىلىك ئادا قىلىپ، كەڭرى ئىش كۆرسەتتى، جەڭچىلەرنى ئۆز شەخسىي ئۈلگىسى بىلەن روھلاندۇرۇپ، ستالىنگراد جېڭىدە باتۇرلارچە قازا تاپتى. سوتسىيالىستىك قۇرۇلۇشتا چوڭ ئىشلارنى ئورۇنلاپ كەلگەن مالىيەلىك ئىنژېنېرلار تايىر ئىمىنوۋ بىلەن ئىكرام دۈگانوۋلار مەيداندا بولۇپ، ئۇلارنىڭ ھەربىي بۆلۈملىرى ئورغۇنلىغان دۈشمەنلەرنى قىردى ۋە قولغا چۈشەردى. بۇلارنىڭ ھەر ئىككىسى موسكۋا ئۈچۈن بولغان جەڭلەردە قەھرىمانلارچە قازا تاپتى.

مەشھۇر دراماتورگ، «ئانارخان» پېيسىسىنىڭ ئاۋتورى، شائىر، سازەندە، ئارتىست ئابدۇلھەي سادىروۋ جەڭ مەيدانىدا ۋەتەن ئۈچۈن قۇربان بولدى. مۇئەللىملەردىن شېرىپىدىن ماناپوۋ، رايىدىن مەمەتتوختىيېۋ (قارىتورۇقتىن)، قاسىم زۇلىيارۇۋ، ئۇنىڭ ئوغلى شاۋكەت زۇلىيارۇۋ (كېپىكۋايدىن)، شېرۇللا ساسقوۋ، ئىسمائىل بەختىيارۇۋ، مۇخپۇل باقىيېۋ (ئالمۇتىدىن) ۋەتەن ئۈچۈن، خەلق ئۈچۈن جان بەردى. پولشىنىڭ بىر يېزىسىدا فاشىستلارنىڭ قورشاۋىدا قېلىپ، يالغۇز ئۆزى 50-60 فاشىستنى قىرىپ، ئوق دورىسى تۈگەپ قالغاندىمۇ تەسلىم بولماي، قەھرىمانلارچە قازا تاپقان ئۇيغۇر پەرزەنتى ئابدىراخمانوۋ شەماخۇنىڭ (غالجات يېزىسىدىن) مەردانە قىياپىتى مەڭگۈ ياشايدۇ.

ئۇيغۇر خەلقىنىڭ ئەزىز پەرزەنتلىرى سوۋېتلەر سويۇزىنىڭ قەھرىمانلىرى: داداش باباجانوۋ، سۇلھى ئازنىباقىيېۋ (لۇتفۇللىن)، مەسىم ياقۇپوۋلارنىڭ ناملىرى ۋەتەن ئۇرۇشى تارىخىنىڭ سەھىپىلىرىگە ئالتۇن ھەرپلەر بىلەن يېزىلغان.

داداش باباجانوۋ مەيداننىڭ قايسى ئۇچاستكىلىرىدا بولمىسۇن، ئۆزىنىڭ جەڭگىۋارلىق ماھىرلىقى، ۋەتەنگە بولغان ساداقىتى بىلەن كۆزگە چۈشتى. سېۋاستوپول ئۈچۈن بولغان جەڭلەردە ئۇ ئالاھىدە قەھرىمانلىق كۆرسەتتى. سېۋاستوپول ئۈچۈن بولغان جەڭلەردە باشقىمۇ نۇرغۇنلىغان ئۇيغۇر جەڭچىلىرى قاتنىشىپ، ئەرلىك كۆرسەتتى.

دنېپر ئۈچۈن بولغان قاتتىق جەڭلەردە كاپىتان ھاشىر سۇنۇر ئوغلى ھەسەنوۋ (ئالمۇتىدىن) قەھرىمانلارچە ھالاك بولدى. دەريانىڭ ئۇ قانتىغا يېغىپ تۇرغان ئوق ئاستىدا ئۆتۈپ، بىزنىڭ ھەربىي قىسمىمىزغا سۇدىن ئۆتۈشكە يول ئاچقانلىقى ئۈچۈن مەسىم ياقۇپوۋقا س س س ر ئالىي

مەيدانىغا ئاتلانغاندا غەيرەتلىك، شىرغۇران يىگىت ئىدىم. يۇرتقا، ئالمۇتىغا ئىككى قولتۇق تاياققا يۆلىنىپ قايتىپ كەلدىم. لېكىن ئىنسانلىق پەرزىمنى شەرەپ بىلەن ئادا قىلغانلىقىم ئۈچۈن شادۇ-خۇرام، مەغرۇرانە قايتتىم. فاشىزىم قولچىلىشىدىن ئازات بولغان نېمىس، پولياك، رۇمىن ۋە باشقىمۇ مىللەت ئادەملىرىنىڭ بىزنى ھەقىقىي ئازاتلىق ئېلىپ كەلگۈچىلەر سۈپىتىدە نان-تۇز بىلەن قارشى ئالغانلىقى، ئۇلارنىڭ خۇشاللىقى تېخىچىلا يادىمدا. ئۇلار ئالدىدىكى ئىنسانىي بۇرچۇمىزنى ساداقەتلىك بىلەن ئاتقۇرغانلىقىمىزدىن مەن يارىدار بولغان بەدىنىمگە پۈتمەس مەدەت تاپتىم.

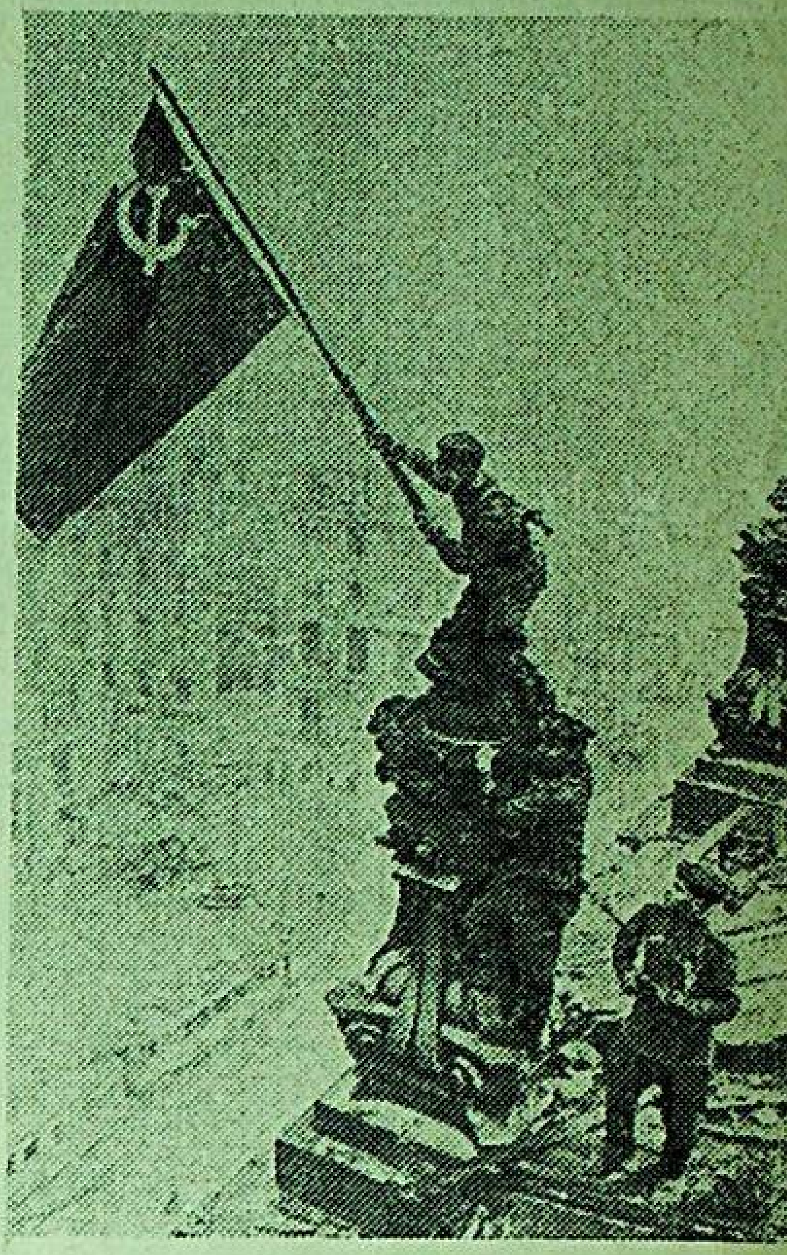

غەلىبە تۇغى رېيخستاگ ئۈستىدە يەلپۈلدى.

بىز مەيداندىن قايتتۇق. ئەندى بىزنىڭ ئالدىمىزدا ئۇرۇش يىللىرى خانۇ-ۋەيران بولغان ئېگىلىكنى تىكلەش، تەرەققىي قىلدۇرۇش ۋەزىپىسى تۇردى. مەن قىزىلئوردا ئوبلۇسىنىڭ قازالى قوي سوۋخوزىدا، ئاندىن تالدىقورغان ئوبلۇسىنىڭ سارىبۇلاق قوي سوۋخوزىدا 30 يىل رەھبىرىي خىزمەتلەردە ئىشلىدىم. ئەمگىكىم يۇقىرى باھالىنىپ مەن 1958-يىلى سوتسىيالىستىك ئەمگەك قەھرىمانى ئۇنۋانىغا سازاۋەر بولدۇم. ھازىر ھۆرمەتلىك دەم ئېلىشتىمەن. باللىرىم چوڭ بولدى، ھەممىسى ئالىي مەلۇماتلىق.

جاھان خەلقلىرىگە تېچلىق بولسۇن!

ئۇلۇق غەلىبە كۈنى مېنىڭ تىلەيدىغىنىم ئەنە شۇ.

دوسپانباي ماقانوۋ،
سوتسىيالىستىك ئەمگەك قەھرىمانى.
ئالمۇتا.

سوۋېتى رىياسەتىنىڭ پەرمانى بويىچە سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ قەھرىمانى دېگەن ئالىي ئۇنۋان بېرىلدى.

سۇلھى ئازىنباقىيېۋ (لۇتفۇللىن) زەمبىرەكچى ئىدى. ئۇ دۈشمەننىڭ 14 تانكىسىنى ھالاك ئېتىپ، فاشىستلارنىڭ نۇرغۇن ئەسكەرلىرىنى قىرغانلىقى ئۈچۈن سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ قەھرىمانى دېگەن ئۇنۋانغا مۇيەسسەر بولدى. ئاۋۇت ساتتاروۋ (قارىتوروق يېزىسىدىن)، قوماندانلىقنىڭ جەڭگىۋار تاپشۇرۇقلىرىنى مۇۋەپپەقىيەتلىك ئورۇنلىغانلىقى ۋە باشقا جەڭگىۋار جاسارەتلىرى ئۈچۈن بىر نەچچە ئوردېن ۋە مېداللار بىلەن مۇكاپاتلاندى.

ۋەتەن ئۇرۇشىدا ساپيور بولۇپ خىزمەت ئەتكەن، ستارشىنا مەھەممەت ھېبىبۇللايېۋ ئۆزى خىزمەت قىلغان ھەربىي قىسىمدىكى ئوفىتسېر ۋە سولداتلاردىن خەت ئالدى. خەتتە ھېبىبۇللايېۋنىڭ ئۇلۇق ۋەتەن ئۇرۇشىدىكى جەڭگىۋارلىق ئۈلگە ۋە نەمۇنىلىكلىرى قىزغىن پەخىرلىنىش بىلەن تىلغا ئېلىنىپ: «...بىزنىڭ سوۋېت خەلقى، كوممۇنىستلار پارتىيەسى ھەم سوۋېت ھۆكۈمىتى سىزنىڭ خىزمەتلىرىڭىزنى يۇقىرى باھالاپ، ئۈچ ئۇلۇق ۋەتەن ئۇرۇشى ئوردېنى، قىزىل يۇلتۇز ئوردېنى، قىزىل تۇغ ئوردېنى، شۆھرەت ئوردېنى ۋە نۇرغۇن مېداللار بىلەن مۇكاپاتلىدى...» دەپ تەكىتلەنگەن.

ئۇلۇق ۋەتەن ئۇرۇشىغا ئۇيغۇر خەلقىنىڭ نۇرغۇنلىغان قىزلىرىمۇ ئىگىلىك قاتناشتى. ئۇلارنىڭ ئىچىدە ر. قادىروۋا، ۋ. سېيىتوۋا، م. باتىروۋا، ق. ئىلىيېۋا ۋە باشقىلار بار ئىدى.

ئۇرۇش ئۇلۇق ۋە تارىخىي غالىبىيەت بىلەن تاماملاندى. ئۇيغۇر خەلقى مەيداندا ۋە ئارقا سەپتە قانداق جانپىدالىق كۆرسىتىپ، ئۆزىنىڭ لايىق ھەسسىسىنى قوشقان بولسا، ئۇرۇشتىن كېيىنمۇ جانپىدا ئەمگەك بىلەن كوممۇنىزم قۇرۇلۇشىغا مۇناسىپ ھەسسە قوشۇپ كەلمەكتە.

بۈيۈك غەلىبە بەيرىمى مۇبارەك،

قېرىنداشلار

بۇ كۈنلەردە سوۋېت خەلقى، پۈتكۈل دۇنيادىكى تەرەققىيپەرۋەر كىشىلەر گېرمانىيە فاشىزمى ئۈستىدىن سوۋېت ئارمىيەسى قازانغان تارىخىي غالىبىيەتنىڭ 40 يىللىقىنى نىشانلىماقتا. سوۋېت قىزىل ئارمىيەسىنىڭ شانلىق قۇراللىق كۈچلىرى 1945-يىل ماي ئېيىدا ئۆزىنىڭ مۇقەددەس تۇپرىقىدىن دۈشمەننى قوغلاپ چىقىش بىلەنلا چەكلىنىپ قالماستىن، بەلكى پۈتۈن يېۋروپاغا ئازاتلىق ئېلىپ كەلدى. دۇنيا خەلقلىرىگە تېچلىق ھايات ئاتا قىلدى.

فاشىستلار گېرمانىيەسىنىڭ زۇلۇملۇق ھەرىكەتلىرىنى يىمىرىپ تاشلاش يولىدا ئاكتىپ قاتنىشىپ، ۋەتەن ئۈچۈن ئۆزلىرىنىڭ قېنىنى توككەن باھادىرلار، ئادەملەر قەلبىدە مەڭگۈ ساقلىنىدۇ.

ئارقا سەپتە ئەرلەرنىڭ ئورنىنى بېسىپ، باتۇرانە ئەمگەك قىلغان سوۋېت ئاياللىرى، قېرىلار بىلەن بالىلار غەلىبە كۈنىنى يېقىنلاشتۇرۇشقا كۆرۈنەرلىك ئۈلۈش قوشتى. بىز غەلىبە تويى ئۈستىدە ئۇلارنىڭ ھەم ئەمگىكىنى يۇقىرى باھالاپ، ھۆرمەت بىلەن باش ئېگىمىز.

بىز ئافغانىستاندا ياشىغۇچى ئۇيغۇرلار، قازاقلار سوۋېت خەلقىنى ئۇلۇق غەلىبە بەيرىمى بىلەن تەبرىكلەپ، دۇنيادا تېچلىقنىڭ مەڭگۈ تەنتەنە قىلىشىنى تىلەيدىغانلىقىمىزنى يەنە تەكرار ئىزھار قىلىمىز.

ئەمىرخان ئەزىز.
ئافغانىستان.

قەلبىمىزدە قىياپىتى مەنشۈكنىڭ

1943-يىل. كالىنىن مەيدانى. ئاپرېل ئېيى. ئالمۇتىدا قۇرۇلغان بىزنىڭ 100-ئايرىم ئاتقۇچىلار برىگادىسى ۋېلىكىي لۇكى شەھىرى بىلەن نېۋېل شەھىرى ئارىلىقىدىكى چوڭ تاش يولنىڭ بويىغا جايلاشقان ستۇپېنكو دېگەن ناھايىتى مۇھىم تۇپىلىك ئەتراپىدا ئىستىھكام قۇرۇپ، مۇداپىئەسىپىدە بېكىنىپ ئالغان ئىدى. بىر كۈنى كومسومول ئۇيۇشمىلىرىنىڭ سېكرېتارلىرى برىگادا سىياسىي بۆلۈمگە يىغىنغا تەكلىپ قىلىندى. مەن بۇ چاغدا توپچىلار دىۋىزىيونى كومسومول ئۇيۇشمىسىنىڭ رەھبىرى ئىدىم. يىغىلغانلار ئىچىدە ئىرىراقتا مەن كۆرمىگەن بىر قازاق قىزى ئولتىراتتى. ھەربىي ئۇنۋانى- سېرژانت.

دوكلادچى ئېلىمى، ۋېلىكىي لۇكى شەھەرلىرى ئۈچۈن بولغان جەڭلەردە ئەرلىك كۆرسەتكەن قازاقستانلىقلاردىن ئاتاقلىق سىناپېرلار ئۇرايىم سۇلېيمېنوۋ، پېتر ئوسادچېنكو، شۇنداقلا قارابېك بۇرشېۋ، زامانبېك ماتايېۋ، ئەزىلخان ئۇرشايېۋخوۋ قاتارلىق كوماندىر، جەڭچىلەر ئىسىملىرىنى تىلغا ئالدى.

ئاندىن دوكلادتا برىگادا شتابىدىكى خىزمىتىنى تاشلاپ، ئۆز ئىختىيارى بىلەن پۇلېميوتچى بولغان سېرژانت مەنشۈك ئىسمى ئاتالغاندا، ھەممە قاتتىق چاۋاك چېلىشتى. بىزنىڭ كۆزىمىز مەنشۈكتە بولدى. قىز بىر تۇرۇپ ئەپسىزلىنىپ، بىر تۇرۇپ ھاياجان بولۇپ قىزىرىپ، بىردە كۈلۈمسىرەپ، قانائەت ھاسىل قىلغاندەك بولۇپ ئولتاردى.

مەنشۈك ئوتتۇرا بوي، تۇم قارا چاچلىق، مۇلايىم، چىرايى ئاللىق قىز ئىدى. ئۇچىسىدىكى ھەربىي كىيىم خۇددى ئۆزىگىلا پىچىلگەندەك يارىشىپ، قىزىل يۇلتۇزلۇق يېنىك پىلوتكا كەڭ ماڭلىيىنىڭ يېرىمىنى يېپىپ تۇرىدۇ.

شۇ يازدا مەنشۈك بىلەن يەنە بىر قېتىم ئۇچرىشىش نېسىپ بولدى. بىر كۈنى مېنى شتابقا چاقىردى. دەرھال يېتىپ بارسام، موسكۋادىن كەلگەن ئارتىستلار ئويۇن كۆرسەتمەكچى ئىكەن.

ئاخشىمى موسكۋالىقلار، ك. سىمونوۋنىڭ «بىزنىڭ شەھەرنىڭ يىگىتى» ناملىق قىزىق سەھنە كىتاۋىنى كۆرسەتتى. ئۇنىڭغا مەنشۈكمۇ كەلگەن ئىكەن. قول ئېلىشىپ كۆرۈشتۇق، قاتار ئولتاردۇق. سپېكتاكلدىن كېيىن ئارتىستلار كونسېرتمۇ قويدى. ئۇ تامام بولۇپ، سىرتقا چىقساق، تۈن يېرىمى بولۇپ قاپتۇ. قازىخان ئىككىمىز مەنشۈكنى باتالىيونىچە ئاپىرىپ قويۇشماقچى بولۇپ، ئۇنىڭ ئۆزىدىن رۇخسەت سورىدۇق. مەنشۈك ياق دېمىدى. كېتىۋېتىپ گەپ ئارىسىدا مەن:

-مەنشۈك، سىز نېمىشقا نى-نى يىگىتلەرنىڭ قولىدىن كەلمەيدىغان ئېغىر ئىشنى تاللاپ ئالدىڭىز؟ شتابتىكى خىزمەت سىزگە ھەم لايىق، ھەم خەتەرسىز بولماسمىدى؟- دېدىم.

مەنشۈك سەل ئويلىنىپ، ئاندىن جاۋاپ قايتۇردى.

- دەسلەپ مېنىڭ دوختۇر بولغۇم بار ئىدى، لېكىن ئۇرۇش مەخسىتىمگە يەتكۈزمىدى. ئۆز ئىختىيارىم بىلەن مەيدانغا كەتتىم. شتابتا قەغەزلەر بىلەن بەنت بولۇپ، نېمە قىلىمەن. نى دېگەن مەردانە يىگىتلەر دۈشمەن بىلەن يەكمۇ-يەك ئېلىشىپ قىلىپ، جانىنى پىدا قىلىۋاتقاندا مېنىڭ جېنىم ئۇلارنىڭ جېنىدىن ئارتۇقمىدى؟ ئۇرۇشنىڭ دەھشەتلىك جەبىر-جاپاسىنى ئۆز كۆزۈم بىلەن كۆرگۈم كەلدى. ئۆز بېشىمنىڭلا غېمىنى قىلىشقا ۋىجدانىم چىدىمايدۇ...

ئەنە شۇنداق گەپلەر بىلەن بولۇپ، پۇلېميوتچىلار باتالىيونىغىمۇ كېلىپ قاپتىمىز. مەنشۈك بىلەن خۇددى قېرىنداشلارچە خوشلىشىپ، يولىمىزغا كەتتۇق.

ئويلىسام، بۇ مېنىڭ مەنشۈكنى ئاداققى قېتىم كۆرۈشۈم ئىكەن... شۇ بىر ئۇچرىشىشتىن مەن كۆپ ھاياجان بولدۇم. ۋەتەن

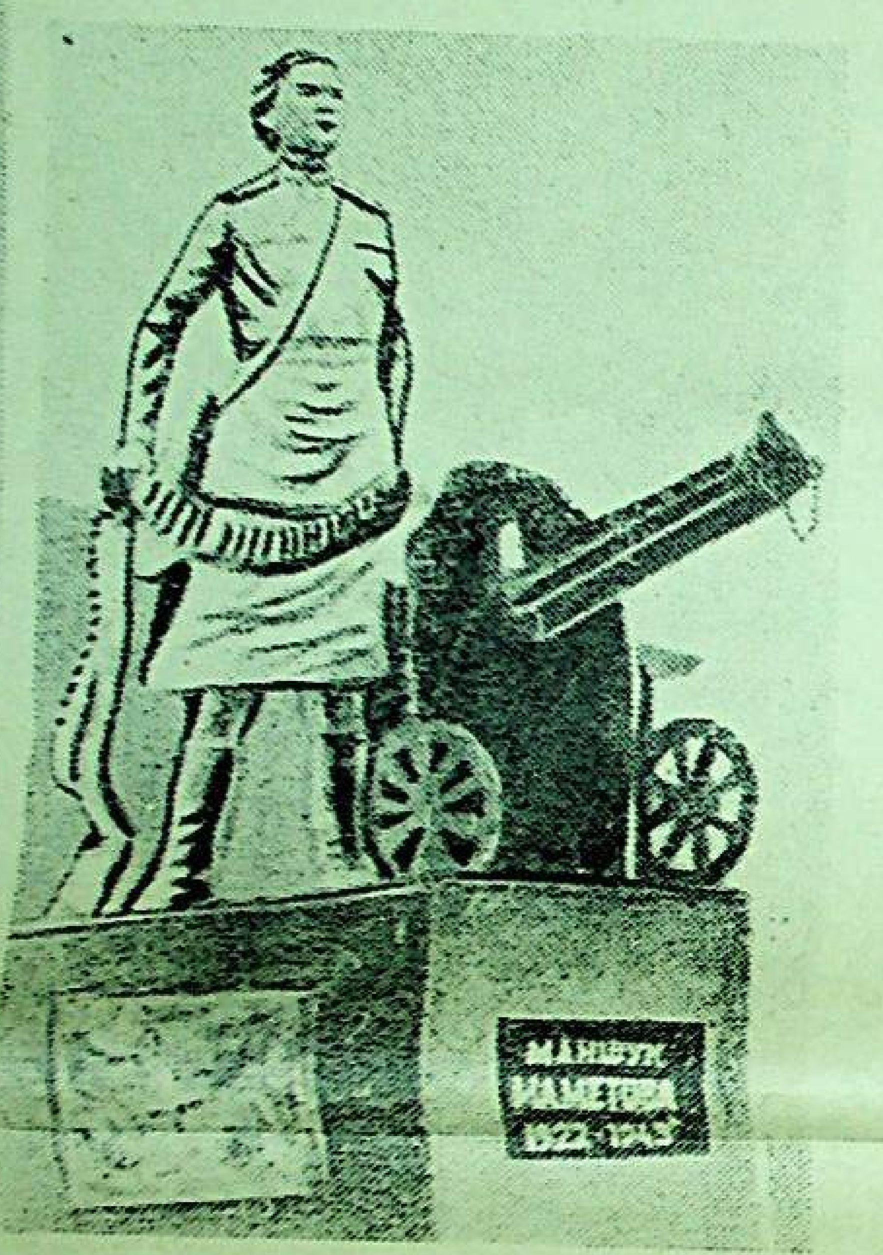

توغۇلغان يۇرتىدا مەنشۈككە قويۇلغان ھەيكەل.

ئۇرۇشى دەۋرىدە ئايال كىشىنىڭ، ئۇنىڭ گۈلىنىڭ بىر گۈلى ئېچىلمىغان قازاق قىزىنىڭ جەڭچى دوستلىرىنى دۈشمەنگە قارشى باشلاپ كېلىۋاتقىنىنى بىرىنچى ۋە ئاخىرقى قېتىم كۆرۈشۈم شۇ ئىدى.

ئوكتەبر ئېيىنىڭ ئون بەشى كۈنى سۈۋە بىلەن بىزنىڭ زەربىدار برىگادا ھۇجۇمغا ئۆتتى. توپلاردىن ئوق ئېتىپ ھازىرلىق كۆرگەندىن كېيىن بىزنىڭ باتالىيونلار دۈشمەن ئىستىھكاملىرىنىڭ پاچاق-پاچىقىنى چىقىرىپ، ئالغا ئىنتىلدى. توپچىلار دىۋىزىيونلىرى پىيادە ئەسكەر باتالىيونلىرىدىن قېلىشمىدى. شۇ بىر زور ھۇجۇم پەيتىدە مەنشۈك مەمەتوۋا باشلىق پۇلېميوت راسچېتىمۇ باتۇرانە جەڭ قىلىپ، تالاي دۈشمەننى ئۇجۇقتۇردى. نېمىسلار قايتا-قايتا ئەسكەر توپلاپ، ھۇجۇمغا ئۆتتى. قىرغىن جەڭ يەنە باشلاندى. ئۇنتۇلماس مەنشۈك شۇ جەڭدە جانپىدالىق كۆرسىتىپ، پۇلېميوتىدىن ئوق ياغدۇرۇپ، نۇرغۇنلىغان فاشىستلارنى قىرىپ تاشلىدى. لېكىن ئەلەم قىلغان يېرى شۇ بولدىكى، شۇ جەڭدە ئۆزى قەھرىمانلارچە ھالاك بولدى. ئارىدا كۆپ ئۆتمەي ئۇنىڭغا سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ قەھرىمانى ئۇنۋانى بېرىلدى.

شەرىق خەلقلىرىنىڭ تارىخىدا ئاياللار ئارىسىدا شۇ دەرىجىدە باتۇرلۇق كۆرسىتىپ، جانىجان ۋەتىنى، خەلقىمىز شەنىنى ھىمايە قىلغان مەنشۈك قىزنىڭ ئىسمى ھەممە ۋاقىت ياشلارغا نەمۇنە بولۇپ، قەلبىمىزدە دايىم ساقلانغۇسى.

باتۇر ژىللار قوشاقلىرى

قادىر هاسانوۋ

ژىگىرمە سەككىز

(باللادا)

بەلكىم بار، مۇندىن ئوزگە ئويناپ-
كۈلۈپ
توي- توكۈنلەر ئوتكۈزۈپ بىز
ژۈرەلمەسمىز،
ئاتا- ئانا هەم قېرىنداش، ئەۋلادلاردىن،
قۇۋۋەت ئېلىپ ئارامجان كۈلەلمەسمىز.
بەلكىم بار، تومۇرلاردىن ئورغۇپ ئاققان
ئىسسىق قان سوۋۇپ كېتەر-
ماڭالماسمىز؛
يەر قۇچۇپ، يەرنى ماكان ئېتىپ
قالساق،
خوش ئېلىم رازى بولغىن- يانالماسمىز!
كوز كورۈپ تۇرسا ئەگەر ژۈرەك
سوقۇپ،
دۈشمەننى قەدەم ئالغا ئەۋەتمەسمىز.
مابادا ئولۈپ كەتسەك جەڭدە ژۈرۈپ،
دۈشمەننى تۇتۇپ قالار تەنلىرىمىز.

ئولۈم بار. ئەمما يوقتۇر نومۇس
سېتىش،
بىز ئەمەس چەيلىنەر بەد ئازاپلاردا.
بەلكىم بار بىزلەرنىڭ بۇ قۇدرىتىمىز،
كۆپلەرنى چىللار ئۇلۇق غازاتلارغا!
هېچ نەرسە توختىتىپ يە قالالمىدى،
ئېلىمىتى شىر غۇرانداك باهادىرلار.
ئولۈمنى رەت قىلاتتى سانات ساناپ،
كەلسىما جان هەلقىگە مىنۇت ئارا.
قانسىراپ ياتسا ئەرلەر غەيرەت بېرىپ،
كىلوچكوۋ چامدىناتتى باشلاپ ئالغا:
-روسسىيە كەڭ بولسىمۇ، چېكىنمەك
يوق،
كەينىمىزدە تۇرار ئۇلۇق موسكۋا!
چېكىنمىدى كەينىگە شوخشۇپ هەرگىز،
ئاكا-ئۇكا هەم ئورۇس، قازاق، قىرغىز.
پاچاق قىلدى دۈشمەننىڭ گاك كوچىنى
جان قىيىپ تۇرسىما هەم ژىگىرمە
سەككىز.
بۇ ئېدى ئەل باتۇرى- قەهرىمانلار
قالغىچە بويلىرىدا تامچە قانلار.
تارىخى خاسىيەتلىك ئەل داڭقىنى
ساقلىغان كورەشلەردە مېهرى جانلار.

1941- ژىل.

ئۇرۇش قۇرۋانلىرى خاتىرىسىگە يېقىلغان مەڭگۈلۈك مەشئەلگە تازىم قىلىش- ياشلارنىڭ ياخشى ئەنئەنىسىدۇر.

ئىسمايىل ساتاروۋ

يېڭىپ قايتىمىز

مەن مەيدانغا ماڭدىم
خوش بول، ئانا،
سويگۈنىم، پېشانەمدىن
مەككەم سوي-
قاراپ زوقلان ماڭا.
خوش بول، ئانا،
سېنىڭ ئوغلۇڭ بولسۇن مەرگەنچى.
مېنىڭ ئوسكەن ئېلىم-
مېنىڭ بەخت بېغىم،
سويۈپ يېدىم ئۇنىڭ ئېنىنى،
دۈشمەن ياۋۇزلاردىن
قوغداش مېنىڭ پەرزىم.
ئاۋات ۋەتىنىمنىڭ يېرىنى.
قۇرال تۇتۇپ قولغا،
خوشال چىقتىم يولغا،
كورگۈن: قۇرداشلىرىم يېنىمدا.
شىلتە ياغلىغىڭنى
هەممىمىزگە تەكشى،
هەممىمىزلا سېنىڭ بالاڭدەك،
بىز بىر ئەلدە ئوسكەن،
هەم ۋەتەننى سويگەن.
ساڭا ئوخشاش كورۈپ- «ئانام!»
دەپ.
بىز قايتارمىز يېڭىپ، خوشال ناخشا
ئېيتىپ،
خوشال قال قەدىردانىم، جان ئانا.

ل. مۇتەللىپ

ئەجەل هودۇقۇشىدا

بېنىتو مۇسسولىنى ئېپولدىن «رىم- نەدىسەن» دەپ ئولەر- تىرىلىشىگە باقماستىن سېمىز قوسىقىدا توختىمايدىغان ئىشتىنىنى كوتەرگەن بويىچە ۋاقىراپ ژۈگىردى.

- ۋاي، خالايىق. ئوتتۇرا دېڭىز كويۇۋاتىدۇ!

- هە، نېمە بولدى؟

- ئوتتۇرا دېڭىزغا ئوت كەتتى!..

مۇسسولىنى ئارقىسىغا قاراپ- قاراپ قويۇاتتى. بۇنا ئارىلىدا، بىزېرتا چوققىلىرىدا ئېتىلغان توپلارنىڭ ئاسماننى تىترىتىپ، قارا ئىس- تۈتەكلەرنى ئەرشەلاغا كوتىرىپ، سالماق بىلەن ئېتىشلىرىنى كورۈپ، ئېخىمۇ ئالدىراپ ژۈگىردى.

هېرىپ بارغان بويىچە هىتلېرنىڭ قوينىغا ئېتىلدى. مۇسسولىنى ئەركىلەپ، ئوكسۇپ ژىغلاشقا باشلىدى. هىتلېر ئۇنى پەپىلەپ، سوزلەشكە باشلىدى.

- دوپ- دوگىلەك پور، يوغان قوساق مۇسسولىنىيىم، ژىغلىما. نېمە قورقىسەن؟.

- مەن ژىغلىماي، كىم ژىغلىسۇن. ئىتالىيە- ئادرىياتىك دېڭىزىدىكى خۇددى بىر ئوتۇكنى سۇغا چىلاپ قويغاندەك يەردە تۇرسا، ئۇنىڭغا ئوت تۇتۇشۇپ كەتسە، قانداق قىلىمەن؟

- ئاخماق ئېكەنسەن،- دېدى هىتلېر،- ئوتۇككە ئوخشىغان ئارالدىنمۇ غەم قىلامسەن؟

- ئەمىسە، قانداق قىلىمەن؟

- مەن كىيىپ ئالىمەن، تامام.

- ئۇنى كىيىشكە بولمايدۇ.

- نېمىشكە؟

- ئۇنىڭ سىجىلىيا دېگەن چەمى ئاجراپ كەتكەن.

كىيىۋەرسەم نېمە بولىدۇ؟

- پۇتۇڭغا ئوت تۇتىشىدۇ. پۇتى كويگەن توخۇ ماڭالمايدۇ.

بۇلار كوپ تالاشتىن كېيىن ئايرىلىدى. هىتلېر يولىغا راۋان بولدى. مۇسسولىنى ئوز ئوردىسىغا گالاجىانى، كاۋاللو، دافىنو، كاۋىكاللو دېگەن مارشاللارنى ژىغىپ، ئىتالىيەنى «قۇتقۇزىدىغان» باش هەربىي ئىشلار ئورگىنىنى تەشكىل قىلىپ، ئۇلارنىڭ ۋەزىپىلىرىنى بەلگۈلەپ بېرىپ، چىقىپ كەتتى. مارشاللار ئوزلىرىنىڭ ۋەزىپىلىرىگە ئائىت نەرسىلەر ئۈستىدە سوزلىشىپ قالدى.

- هە، سەن كاۋاللو، يۇگوسلاۋىيەنىڭ ژۇغراپىي ئەهۋالى بىلەن تونۇشمىسەن؟

- نېمىشكە تونۇشمايمەن. يۇگوسلاۋىيە تاغلىق رايون. يۇگوسلاۋىيە پارتىزانلىرى مېنىڭ ئاكامنىڭ بىر دىۋىزىيەسىنى بىر تاغنىڭ ئىچىگە سولاۋېلىپ، قىرىپ تاشلىغان.

- دافىنو، سېنىڭ گرېتسىيە هەققىدە مەلۇماتىڭ قانداق؟

ياماں ئەمەس. گرېكلار مېنىڭ دادامنى ئافىنا غارىدىن دېڭىزغا تاشلاۋەتكەن.

- سەن، كاۋىكاللو، جەنۇبىي تەرەپتە خېلە بولغانغۇ، ئۇ ياق بىلەن چىقىشامسەن؟

بەشىنچى مايدىكىدەك ئىتتىپاقچىلارنىڭ ئەسكەرلىرى قوغلىمىسا، ئېگرلارنى قاخشىتىپ ئوينىاش ياماں بولماس ئېدى.

- گالاجىانى، سەن رۇمىنىيەدە، روسسىيە جەڭ مەيدانلىرىدا بولدۇڭ، رۇسلارنى ئەسىر ئېلىپ باقتىڭمۇ؟

- هە، ئەلۋەتتە. سەن رۇسلارنى تۇتۇپ ئالغىنىڭ بىلەن، ئۇلار سېنى قويۇپ بەرمەيدىكەن.

- ئەمىسە، ئىتالىيەدىن ئېچ يەر يوق دېسەڭ؟- دەپ سوز قاتتى بىرسى.

- هىتلېر كىيىپ ئالىمەن دەيدىغۇ؟ قاملاشمىغان پاراڭ.

- نېمىشكە قاملاشمايدۇ؟

- ئوتۇكنى قۇرۇق كىيسە، پۇتىنى غاجايدۇ؟

- بولمىسا بىزنى ئورابدىكەندە...

- ئۇلۇق رىمغا شۈكرى!

- مۇسسولىنىغا شۈكرى دە ئاخماق!

- ئۇ ئولۈپ كەتسىچۇ؟

ئاندىن شۈكرى دېسەڭ بولىدۇ.

- ئۇخماپتۇق...

مۇسسولىنى ئۇخلالمىدى. ئۇ چۈش كوردى. چۈشىدە مۇنداق ئىش كوردى: ئېپولدىن ئۈستىدە ئىتتىپاقچىلارنىڭ نەچچە مىڭ ئاېروپلانى ئۇچۇپ ژۈرىدۇ. مانا، بومبىلار ياغدۇردى. مانا، كۈچلۈك پارتلاشلار ئاسمانغا كوتىرىلدى. مانا، ئوتتۇرا دېڭىزدا توشقان پاراخود... ئەندى ئەسكەرلەر قىرغاققا دەسسىدى. مانا، دۇچېنىڭ چوڭ بېناسى ئورۇلۇپ كەتتى. مۇسسولىنى چوچۇپ:

- ۋاي هېتەك (هىتلېر)،- دەپ ۋاقىراتتى.

- ۋالاقلىما شۇك يات،- دېدى هىتلېر بوغۇق سوغ ئاۋاز بىلەن.

ئىككىسى بىر- بىرىسىگە يات ئادەملەردەك ماي تارتىشىپ، غورازلاردەك بازغىشىپ، ئوتتۇرا دېڭىز تەرىپىدىن ئۇرۇۋاتقان شامالدا مۇزلىغاندەك، غولىرىنى چىقىرىشىپ، هودۇقۇپ، گاڭگىراشتى. ئاندىن هىتلېر ئاستا:

- هوكۇمدارلىق هارۋىمىز پاتقاققا پاتتى،- دېدى.

- پېتىش بۇ ياقتا تۇرسۇن، ئوقىمۇ سۇندى...

- «ئوقى سۇندى!...».

ئىككىلىسىنىڭ كوزلىرى ئالاق- جالاق بولۇپ كەتتى.

1943- ژىل، ماي، ئۈرۈمچى.

مۇقەددەس ئۇرۇش ژىلنامىلىرىدىن

يېڭىش بىزدە بولىدۇ

پانفىلوۋ رايونىنىڭ بارلىق كولخوزچىلىرى بىلەن كولخوزچى ئاياللىرىغا، ئىشچى ۋە خىزمەتچىلىرىگە، مەنكى سېرژانت ئابدۇللا ئىمىروۋتىن **(«ئاۋات» كولخوزىنىڭ بۇرۇنقى كولخوزچىسى)** يالقۇنلۇق سالام.

بىز هازىر مەيداننىڭ بىر ئۇچاستكىسىدا فاشىست ئەسكەرلىرىگە قارشى قاتتىق ئۇرۇشلار ژۈرگۈزۈۋاتىمىز. دۈشمەنگە قارشى ئۇرۇشنى بارغانچە كۈچەيتىپ، يۈزلىگەن كىلومېتر ئىلگىرى بېسىپ، نەچچە يۈزلىگەن ئاهالىلىق پۇنكتلارنى، مىڭلىغان ئەمگەكچىلەرنى گىتلېرچى باندىتلارنىڭ ئازاۋىدىن، خورلىشىدىن ئازات قىلدۇق. دۈشمەننى تار- مار قىلىپ، شانلىق قىزىل ئارمىيەنىڭ جەڭچىلىرى هەر كۈنى دۈشمەننىڭ نەچچە مىڭلىغان سولداتلىرى بىلەن ئوفىتسېرلىرىنى، قۇرال- جابدۇقلىرىنى قولغا چۈشۈرۈۋاتىمىز. بىزدىن قاتتىق دەككە ئالغان دۈشمەن كەينىگە چېكىنىپ، زور چىقىمغا ئۇچرىماقتا. ئۇلۇق ۋەتەن ئۇرۇشى مەيدانىدا بىز يېڭىپ چىقىمىز.

دۈشمەننى يېڭىپ، زور ئوتۇقلار بىلەن قايتىپ، سىلەرنى كورۈش ئۈچۈن، ئوز تۇغۇلغان يېرىمگە قايتىشقا چوڭ ئۈمىتتارمەن. **سالام بىلەن ئابدۇللا ئىمىروۋ.**

(«كولخوزچىلار ئاۋازى» گېزىتى. 1- يانۋار، 1943- ژىل).

تەھرىر هەيئىتى.

تەھرىراتنىڭ ئادرېسى: 480091، ئالمۇتا شەهرى، فورمانوۋ كوچىسى، 88. تېلېفونلار: 82-60-62، 85-39-62. گېزىت-ژۇرنال نەشرىياتىدا نەشر قىلىندى. ئىندېكس- 72877